

Platformy dla vdoskonalennia navychok i samorozvytku. (2025). [Platforms for improving skills and self-development]. Ministerstvo osvity i nauky. URL: https://mon.gov.ua/news/platformi-dlya-vdoskonalennya-navichok-i-samorozvitku?utm_source=chatgpt.com [in Ukrainian].

АНОТАЦІЯ

Стаття присвячена аналізу використання цифрових платформ у підготовці економістів нового покоління. Автори досліджують актуальність впровадження цифрових технологій у навчальний процес, особливо в умовах глобальних викликів, таких як війна, що змінює традиційні методи навчання та освіти. В умовах швидкого розвитку інформаційних технологій цифрові платформи стають важливим інструментом для підвищення ефективності навчання, забезпечуючи доступ до актуальних даних, можливість моделювання економічних процесів та розвитку навичок самостійного навчання. Значна увага приділяється ролі цифрових платформ, які пропонують студентам можливість освоювати теоретичні та практичні знання з економіки, фінансів, аналітики та бізнесу. Особливе значення надається вітчизняним платформам, які адаптовані до українських реалій і підтримують розвиток професійних навичок, необхідних для роботи в сучасній цифровій економіці. Автори зазначають, що цифрові інструменти дозволяють студентам працювати з великими обсягами даних, використовувати аналітичні інструменти та моделювати економічні процеси, що є важливими навичками для економістів нового покоління. У статті також аналізуються проблеми впровадження цифрових платформ в освітній процес підготовки майбутніх економістів, а також можливі шляхи їх подолання. Пропонується удосконалення існуючих платформ, розробка нових інструментів для забезпечення доступу до навчальних матеріалів навіть за умов обмеженого Інтернет-зв'язку, а також розвиток програм підготовки педагогів для підвищення якості освіти і відповідності вимогам сучасного ринку праці.

Ключові слова: цифрові платформи, освітній процес, підготовка майбутніх економістів

УДК 378.147:37.011.3-051+378.011.3-057.175:316.77-047.22

FORMATION OF FUTURE TEACHERS' COMMUNICATIVE COMPETENCE AS AN URGENT PEDAGOGICAL PROBLEM

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ ЯК АКТУАЛЬНА ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Олена Коркішко

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Olena Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

Артем Коркішко

кандидат педагогічних наук,
E-mail: korkishko.a.b@gmail.com
ORCID 0000-0002-4821-1312
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Artem Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.a.b@gmail.com
ORCID 0000-0002-4821-1312
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

Євген Назаренко

здобувач 2 (магістерського) рівня
вищої освіти спеціальності
011 Освітні, педагогічні науки
E-mail: nazarenko.yevhen@gmail.com
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Yevhen Nazarenko

applicant of 2 (master's) level
higher education specialty
011 Educational, pedagogical sciences
E-mail: nazarenko.yevhen@gmail.com
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine

ABSTRACT

The article emphasizes that in the context of globalization, cultural integration is one of the first places, so more stringent requirements are put forward for all competencies of the future teacher, including communication. It is noted that professional and pedagogical communication is a means of carrying out the professional activity of a teacher, whose skills should be based, on the one hand, on special professional knowledge and versatile professional skills, and on the other hand, on the ability to exchange information with all participants in the educational process, achieving mutual understanding. It is noted that the essence of the concept of "communicative competence" mainly includes the following components: a dynamic combination of knowledge about communication; readiness to communicate; a set of skills necessary for effective communication; communicative abilities; ability to communicate effectively; formation of professionally important qualities necessary for the conscious regulation of communicative behavior, and it is emphasized that communicative competence is the core of a teacher's professionalism, and the essence of pedagogical activity is the Three components of the study of this definition are distinguished: motivational (reflects the stability and awareness of knowledge, motivation to succeed in the field of pedagogy and self-improvement of communicative competence), operational (reflects the degree of formation of skills and abilities to apply communicative knowledge in the process of educational activity) and personal (reflects the degree of self-improvement in the communicative field of pedagogical activity). It is stated that the communicative competence of a higher education teacher is a component of the basic characteristic of a teacher's professional training, which combines linguistic, psychological and pedagogical content and allows for purposeful educational activities through systematic business communication, based on a dynamic combination of communicative knowledge, skills and experience in pedagogical activity.

Key words: *communicative competence, future teachers, future higher education teachers, the essence of communicative competence of future teachers, components of communicative competence.*

Актуальність теми. У контексті глобалізації одне з перших місць посідає культурна інтеграція, тому висувуються більш жорсткі вимоги до всіх компетентностей майбутнього педагога, зокрема й комунікативної.

Професійно-педагогічна комунікація є засобом здійснення професійної діяльності педагога, майстерність якого має ґрунтуватись, з одного боку, на спеціальних професійних знаннях та різнобічних фахових вміннях, а з іншого, – на вмінні здійснювати обмін інформацією з усіма учасниками освітнього процесу, досягаючи взаєморозуміння.

Зауважимо, що в умовах зростання конкуренції на ринку освітніх послуг сьогодення потребує педагога (учителя, викладача) нової формації, здатного орієнтуватися в ситуаціях спілкування, установлювати й підтримувати необхідні контакти з іншими людьми та мати певну сукупність знань, умінь і навичок, що забезпечують ефективне спілкування (Петрук, 2021: 49), функціонувати в реальних обставинах спілкування, тобто в динамічному обміні інформацією, де лінгвістична компетенція має пристосовуватись до приймання загальної інформації з боку іншого співрозмовника (Savignon, 1995: 129–134), який володіє культурою спілкування, знаннями національної культури, менталітету, інформаційно-комп'ютерними технологіями, особовою готовністю, що забезпечить співпрацю та взаємодію співробітників колективу (Чеботарьова, 2014: 211).

На часі постає питання підготовки фахівців – викладачів вищої школи, високоосвічених, високопрофесійних, комунікативно компетентних, креативних особистостей, здатних генерувати нові ідеї, оригінально розв'язувати актуальні освітні та соціокультурні проблеми, – тобто підготовки магістрів як фахівців найвищого кваліфікаційного рівня, які поновлять склад науковців і викладачів закладів вищої освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У педагогіці сутність поняття «комунікація», «педагогічна комунікація», «професійно-педагогічна комунікація» досліджували Б. Авво, М. Андріанов, Н. Бібік, М. Битянова, Н. Волкова, О. Жирун, Н. Круглова, А. Максимова, Є. Овсянникова, С. Паршук, С. Петрушин, В. Семиченко, О. Фенцик та ін.

Сутність і характеристику поняття «комунікативна компетентність» у науці різнобічно інтерпретовано зарубіжними (Р.Бояцис, С.К.Вонг, Дж.Равен, К.Рогер, Дж.Спектор, Р.Уайт, М.В.Фюгеманн, Х.Шродер та ін.) та вітчизняними (С.Бондар, С.Вітвицька, М.Головань, О.Дубасенюк, Л.Куцак, О.Марущак, О.Пометун, К.Рудницька, І.Чемерис, Ю.Ященко та ін.) ученими. Вагомими є твердження вчених (Т.Єжижанська, Н.Карпчук, О.Коновченко, О.Корніяка, О.Карпенко, М.Осадча, Є.Руденський, Д.Хаймс, І.Чеботарьова та ін.), що комунікативна компетентність визначається сформованістю системи знань, умінь, навичок, здібностей, комунікативних якостей.

У сучасних психолого-педагогічних дослідженнях науковці різнобічно розглядають проблему формування комунікативної компетентності в майбутніх педагогів: майбутніх учителів (Т.Білявська, О.Кравченко-Дзондза, Н.Лупак, С.Макаренко, Г.Тимошко, О.Яковенко та ін.); майбутніх викладачів (С.Галецький, Є.Зарванська, В.Свиридюк – комунікативна компетентність майбутніх викладачів іноземних мов; Р.Петрух, В.Теслюк – комунікативна компетентність майбутніх викладачів вищого аграрного закладу освіти; С.Хоцькіна – комунікативна компетентність майбутніх викладачів економіки;

Н.Білова – комунікативна компетентність майбутніх викладачів-хормейстерів; К.Гляненко – комунікативна компетентність майбутніх викладачів філологічних спеціальностей; Ю.Бурцева, Н.Гарань, К.Касярум, О.Корніяка, В.Прошкін, О.Сипченко, Я.Топольник, О.Троценко – комунікативна компетентність викладача вищої школи).

Зауважимо, що збільшення кількості праць, присвячених дослідженню проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх педагогів – викладачів вищої школи, свідчить про пильну увагу вчених до цього питання. Вважаємо за доцільне продовжувати аналогічні дослідження.

Формулювання цілей (мета) статті, постановка завдання. Мета статті полягає в дослідженні проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів вищої школи.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На нашу думку, комунікативна компетентність є інтегральним поняттям, здатним поєднувати в собі лінгвістичний, психологічний і педагогічний зміст та одну з базових характеристик професійної компетентності й професійної підготовки фахівців із вищою освітою.

Зауважимо, що поняття «комунікативна компетентність» у наукову термінологію ввів американський соціолінгвіст Д.Хаймс, зазначивши, що це знання правил, притаманних людині для розуміння та створення інформаційного й соціального змісту висловлювання та вміння успішного й ефективного спілкування, й установив, що комунікативна компетентність має три аспекти, пов'язані з комунікацією, як процес передачі й отримання інформації, як взаємодія, як адаптація до ситуації (Hymes, 1979: 5-27).

У центрі уваги нашого дослідження – формування комунікативної компетентності в майбутніх педагогів – викладачів закладу вищої освіти, – бо саме викладачі мають вільно володіти рідною мовою, іноземними мовами, уміти встановлювати та підтримувати спілкування з колегами, здобувачами, науковою спільнотою тощо.

Розглянемо докладніше як сучасні науковці інтерпретують комунікативну компетентність викладача вищої школи:

– заснована на знаннях та чуттєвому досвіді здатність особистості здійснювати ефективну комунікацію та розв'язувати конкретні комунікативні завдання в ситуаціях професійної педагогічної діяльності, яку забезпечує відповідний рівень володіння засобами та технологіями комунікації (Касярум, 2013: 26);

– інтегральна характеристика, що полягає в здатності ефективно та кваліфіковано здійснювати комунікативну діяльність, ґрунтується на динамічній комбінації знань про комунікацію, досвіді комунікативної діяльності, складній системі цінностей і мотивації до комунікації та уможливорює реалізацію професійних функцій в усіх галузях викладацької роботи: дидактичній, виховній, методичній, організаційній тощо, з урахуванням специфіки викладання (Лущик, Пікулицька, & Циганок, 2020: 77);

– інтегральне особистісне утворення, що забезпечує ефективність здійснення комунікації в системі професійних відносин та передбачає усвідомлене розуміння цінності комунікації для професійної діяльності викладача, опанування культури й технологій комунікацій, вербальних,

невербальних і комп'ютерних засобів для збагачення комунікацій, оновлення власного комунікативного досвіду (Волкова, & Лебідь, 2020: 170);

– складник професійної компетентності викладача, що дозволяє здійснювати цілеспрямовану діяльність, планувати процес комунікації та прогнозувати її результати, транслювати відповідні етичні норми та правила ефективної взаємодії, досягати успіху в дидактичній, виховній, методичній, організаційній, дослідницькій, пізнавальній та інших видах діяльності (Бойко, Гарань, & Сипченко, 2022: 30).

Отже, є певна різноманітність у визначенні сутності поняття «комунікативна компетентність», що пояснюється значною кількістю підходів до його дослідження. Аналіз поглядів учених, дослідників, педагогів-практиків уможливорює зазначити, що в сутності поняття «комунікативна компетентність» переважно трапляються такі компоненти: динамічна комбінація знань про комунікацію; готовність до спілкування; сукупність умінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування; комунікативні здібності; здатність здійснювати ефективну комунікацію; сформованість професійно важливих якостей, необхідних для свідомої регуляції комунікативної поведінки. Але автори (І.Бойко, Н.Гарань, Ю.Лущик, Л.Пікулицька, О.Сипченко, Г.Циганок та ін.) одноголосні, що комунікативна компетентність – це ядро професіоналізму педагога, а сутність педагогічної діяльності становить взаємодію зі студентами (Лущик, Пікулицька, & Циганок, 2020: 77).

Отже, узагальнюючи досвід сучасних учених, зазначаємо, що комунікативна компетентність викладача вищої школи – це складник базової характеристики професійної підготовки викладача, що поєднує в собі лінгвістичний, психологічний та педагогічний зміст та дозволяє здійснювати цілеспрямовану освітню діяльність, завдяки систематичному діловому спілкуванню, ґрунтуючись на динамічній комбінації комунікативних знань, умінь, навичок і досвіді педагогічної діяльності.

Загальновідомо, що якість освітнього процесу залежить від взаємодії між педагогом (учителем, викладачем) й учнівською молоддю (учнями, студентами), що здійснюється через спілкування та забезпечується спілкуванням, де комунікативний компонент є одним з основних у педагогічній діяльності.

Погоджуємося з твердженням Т.Олендр та Л.Паламарчук, які, на основі аналізу дослідження З.Смелкової, зазначили, що успішність педагогічного спілкування за змістом залежить від відповідного загального інформаційного рівня знань педагога, повноти предметних знань, сучасності підходу до їх інтерпретації в освітніх цілях; за мовленнєвою формою – від комунікативної компетентності педагога, адекватності мовленнєвих засобів завданням конкретної ситуації спілкування та відповідності «мові предмета» (Олендр, & Паламарчук, 2018: 479).

З метою розв'язання завдань дослідження структура комунікативної компетентності викладача потребує подальшого висвітлення.

Зарубіжні вчені (М.Кенел, Дж.Річардс, М.Свейн, Р.Шмідт та ін.) у моделі комунікативної компетентності виокремлюють чотири компоненти-компетенції: граматичну (рівень засвоєння комунікантом граматичного коду: словниковий запас, правила правопису та вимови, словотворення та побудова речень); соціолінгвістичну (уміння використовувати та розуміти граматичні форми в

різних соціолінгвістичних контекстах для виконання окремих комунікативних функцій); дискурсивну (здатність поєднувати речення у зв'язне повідомлення, використовуючи різні синтаксичні та семантичні засоби); стратегічну (здатність використовувати вербальні та невербальні засоби у випадку недостатнього рівня компетентності комуніканта) (Canal, 1983).

Заслуговує на увагу розроблена Ю.Лущик, Л.Пікулицькою та Г.Циганок структура комунікативної компетентності викладача ЗВО, що містить такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (готовність педагога до професійного вдосконалення, потреба в професійному зростанні, прагнення до саморозвитку та самореалізації); когнітивний (що фахівець знає із цього питання); операційний (як фахівець реалізує власні знання на практиці); позиційно-ціннісний (як фахівець ставиться до галузі власної діяльності) (Лущик, Пікулицька, & Циганок, 2020).

Учені Н.Волкова та О.Лебідь у структурі комунікативної компетентності викладача виділили такі компоненти: мотиваційно-ціннісний (сукупність мотивів, адекватних цілям і завданням комунікативної діяльності, – мотивація до комунікативної діяльності, спрямованість на гуманістичне спілкування, потреба до комунікативного самовдосконалення); когнітивний (сукупність знань про сутність й особливості спілкування взагалі та професійного зокрема, знання про стилі спілкування й особливості власного комунікативного стилю); діяльнісний (сукупність комунікативних умінь – організаційно-управлінські, перцептивно-рефлексивні, експресивні); особистісно-емоційний (сукупність особистісних якостей, які визначають позицію та спрямованість здобувачів як суб'єктів комунікативної діяльності, а також емоційний вияв цих якостей – здатність до рефлексії, емпатія, контактність, спостережливість, стресостійкість) (Волкова, & Лебідь, 2020).

Погоджуємося з думкою А.Давідчук, С.Зеленюка, Н.Кіржи, А.Кушнір, К.Мазур, А.Марченко, О.Московчук, І.Стахової, І.Холковської та ін., які до структури комунікативної компетентності викладача ЗВО віднесли такі компоненти:

- мотиваційний (потреби у встановленні взаємин співробітництва із суб'єктами освітнього процесу, бажання виявляти співпереживання та співчуття, готовність до надання допомоги й підтримки, прагнення до обміну досвідом і знаннями та цілі комунікативної взаємодії з тими, хто вчиться);

- аксіологічний (ціннісні орієнтації викладача (безумовне прийняття особистості учня, фасилітація, емпатія, розуміння, толерантність щодо поведінки і вчинків здобувачів, дотримання етичних норм і правил педагогічної взаємодії), які виявляються в ставленні до педагогічної теорії, освітньої практики, особистості здобувача);

- інформаційно-змістовий (володіння педагогом системою знань: психологічної структури особистості здобувача, закономірностей розвитку здобувача з урахуванням його статевовікових, індивідуальних особливостей, структури комунікативного акту (цільова настанова педагогічного спілкування, урахування комунікативної ситуації педагогічного спілкування, уточнення й побудова плану розв'язання комунікативного завдання, зворотний зв'язок), комунікативних способів організації педагогічної взаємодії, прийомів керування педагогічним спілкуванням, методів організації педагогічної взаємодії,

морально-етичних норм і правил спілкування зі здобувачами, алгоритмів поведінки в конкретній ситуації педагогічного спілкування, тактики й стратегії поведінки, стилів педагогічного спілкування);

– операційно-діяльнісний (система перцептивних (уміння адекватно реагувати на вчинки й висловлювання здобувачів, стимулювати резерви розвитку особистості здобувача, оцінювати особистісні якості й емоційні стани здобувачів, визначати характер відносин, що складаються в процесі комунікативної взаємодії), мовленнєвих (уміння створювати природну мовленнєву ситуацію, створювати сприятливий комунікативний стан, що стимулює мовленнєву активність здобувачів, етично грамотно формулювати питання, відповідати й пояснювати відповіді, висловлювати особисту думку, презентувати себе перед здобувачами, викладати думки, навчальний матеріал логічно й послідовно, коригувати мовленнєву поведінку відповідно до одержуваної зворотної інформації), гностичних (уміння актуалізувати знання про комунікацію відповідно до умов, що змінилися, прогнозувати й вибудовувати комунікативну взаємодію зі здобувачами, об'єктивно оцінювати свої сильні й слабкі сторони як можливості суб'єктивного професійного контролю, визначати ефект власного впливу на здобувачів), керування комунікативним процесом (уміння знаходити вихід із конфліктної ситуації, вибирати форми, методи, засоби взаємодії зі здобувачами, орієнтуватися в ситуації спілкування, організовувати довготривалий контакт із групою здобувачів) (Холковська, 2017: 63–64).

Ґрунтовний теоретичний аналіз наукової психолого-педагогічної літератури з проблеми сутності, змісту, структури комунікативної компетентності майбутніх викладачів уможлиблює виокремлення трьох компонентів щодо дослідження зазначеної дефініції: мотиваційний (відображає стійкість й усвідомленість знань, мотивацію щодо досягнення успіху в педагогічній галузі та самовдосконалення комунікативної компетентності), операційний (відображає ступінь сформованості умінь і навичок застосовувати комунікативні знання в процесі освітньої діяльності) та особистісний (відображає ступінь самовдосконалення в комунікативній галузі педагогічної діяльності).

Формування комунікативної компетентності майбутнього викладача – процес кропіткий і довгий у часі. Дослідниця О.Мимренко запропонувала методичні рекомендації щодо формування комунікативної компетентності майбутнього педагога та виокремила такі етапи: діагностичний (з'ясування в педагогів наявних характерних особливостей: комунікативні здібності, комунікативний потенціал, ступінь початкової мовної сформованості, актуальність і важливість розвитку комунікативної компетентності); теоретично-навчальний (засвоєння комунікативних знань, відображення у свідомості носіїв знань комунікативних ситуацій із їх причинно-наслідковими зв'язками й відношеннями), практично-навчальний (розвиток комунікативних навичок, автоматизованих свідомих дій, що сприяють швидкому відображенню у свідомості комунікативних професійних ситуацій, визначають успішність сприйняття, розуміння світу та відповідного впливу на нього в процесі педагогічної комунікації), контрольно-рефлексивний (перевірка та аналіз набутої комунікативної компетентності, оцінювання успішності викладацької діяльності) (Мимренко, 2021: 78).

Висновки та перспективи подальших розвідок у даному напрямку.

Отже, підсумовуючи, наголошуємо, що формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів вищої школи розглядаємо як неперервний процес отримання сукупності комунікативних знань, умінь, навичок, якостей, професійного досвіду й норм поведінки, який здійснюється в закладі вищої освіти.

Переконані, що найбільш ефективне формування комунікативної компетентності майбутніх викладачів відбуватиметься в процесі вивчення фахових дисциплін, під час практичної підготовки та позааудиторної роботи, ефективність яких залежатиме від спеціально створених під час освітнього процесу педагогічних умов, які забезпечуватимуть отримання комунікативних знань, формування умінь і навичок, готовності до комунікативно-розумової діяльності, здатності адаптувати індивідуальні комунікативні характеристики до вимог професійного спілкування.

ДЖЕРЕЛА І ЛІТЕРАТУРА

Волкова, Н.П., & Лебідь, О.В. (2020). Формування комунікативної компетентності майбутніх докторів філософії в умовах аспірантури. *Вісник університету імені Альфреда Нобеля*. Дніпро: ТОВ «Роял Принт». Серія «Педагогіка і психологія». *Педагогічні науки*. (2 (20)). 168–179.

Касярум, К.В. (2013). Комунікативна компетентність викладача вищої школи. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*. (2). 24–27.

Лущик, Ю., Пікулицька, Л., & Циганок, Г. (2020). Комунікативна компетентність викладача ЗВО як складова професійної компетентності. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. (5-6 (99-100)). 71–85.

Мимренко, О. (2021). Розвиток комунікативної компетентності як складової професійного зростання педагогічних працівників закладів професійної освіти. *Professional Pedagogics*, (1(22)). 69–81.

Паламарчук, Л.М., Олендр, Т.М. (2018). Формування комунікативної компетентності майбутніх учителів нефілологічних спеціальностей у контексті міжпредметної інтеграції. *Всеукраїнський науково-практичний журнал «Директор школи, ліцею, гімназії»*. № 6. Кн. 2. Том IV (82): Спеціальний тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору». Київ: Гнозис, 475–488.

Петрук, В. (2021). Комунікативна компетентність фахівця соціальної сфери як складник його професійної діяльності. *Humanitas*, (2). 44–50.

Професійно-педагогічна компетентність викладача вищого навчального закладу: навчальний посібник / за ред. І.Л.Холковської. Вінниця: ТОВ «Нілан ЛТД», 2017. 144 с.

Сипченко, О., Гарань, Н., & Бойко, І. (2022). Комунікативна компетентність викладача як важлива складова професіоналізму. *Гуманізація навчально-виховного процесу* / За заг. ред. доктора пед. наук, проф. С.А.Саяпіної. Краматорськ: Видавництво ЦТРІ «Друкарський дім», (2 (102)). 26–35.

Чеботарьова, І. О. (2014). Комунікативна компетентність: теоретичний аспект. *Наукові записки кафедри педагогіки*. (36). 205–215.

Canal, M. (1983). From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / Richards J. and Schmidt R., (eds.). *Language and Communication*. London: Longman, 2–27.

Hymes, D. (1979). On Communicative Competence / C.J.Brumfit and K.Johnson (Eds.). *The Communicative Approach to Language Teaching*. London, 5–27.

Savignon, S. (1995). Evolution of Communicative Competence The ACTFL Provisional Proficiency Guidelines. *The Modern Language Journal*, (95). 129–134.

REFERENCES

Volkova, N.P., & Lebid, O.V. (2020). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh doktoriv filosofii v umovakh aspirantury. *Visnyk universytetu imeni Alfreda Nobelia*. Dnipro: TOV «Roial Prynt». Seriiia «Pedahohika i psykholohiia». Pedahohichni nauky. (2 (20)). 168–179 [in Ukrainian].

Kasiarum, K.V. (2013). Komunikatyvna kompetentnist vykladacha vyshchoi shkoly. *Naukova skarbnytsia osvity Donechchyny*. (2). 24–27 [in Ukrainian].

Lushchyk, Yu., Pikulytska, L., & Tsyhanok, H. (2020). Komunikatyvna kompetentnist vykladacha ZVO yak skladova profesiinoi kompetentnosti. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii*. (5-6 (99-100)). 71–85 [in Ukrainian].

Mymrenko, O. (2021). Rozvytok komunikatyvnoi kompetentnosti yak skladovoi profesiinoho zrostannia pedahohichnykh pratsivnykiv zakladiv profesiinoi osvity. *Professional Pedagogics*, (1(22)). 69–81 [in Ukrainian].

Palamarchuk, L.M., Olendr, T.M. (2018). Formuvannia komunikatyvnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv nefilolohichnykh spetsialnostei u konteksti mizh predmetnoi intehtatsii. *Vseukrainskyi naukovo-praktychnyi zhurnal «Dyrektoreshkoly, litseiu, himnazii»*. № 6. Kn. 2. Tom IV (82): Spetsialnyi tematychnyi vypusk «Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehtatsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru». Kyiv: Hnozys, 475–488 [in Ukrainian].

Petruk, V. (2021). Komunikatyvna kompetentnist fakhivtsia sotsialnoi sfery yak skladnyk yoho profesiinoi diialnosti. *Humanitas*, (2). 44–50 [in Ukrainian].

Profesiino-pedahohichna kompetentnist vykladacha vyshchoho navchalnoho zakladu: navchalnyi posibnyk / za red. I.L.Kholkovskoi. Vinnytsia: TOV «Nilan LTD», 2017. 144 s. [in Ukrainian].

Sypchenko, O., Haran, N., & Boiko, I. (2022). Komunikatyvna kompetentnist vykladacha yak vazhlyva skladova profesionalizmu. *Humanizatsiia navchalno-vykhovnoho protsesu / Za zah. red. doktora ped. nauk, prof. S.A.Saiapinoi*. Kramatorsk: Vydavnytstvo TsTRI «Drukarskyi dim», (2 (102)). 26–35 [in Ukrainian].

Chebatarova, I. O. (2014). Komunikatyvna kompetentnist: teoretychnyi aspekt. *Naukovi zapysky kafedry pedahohiky*. (36). 205–215 [in Ukrainian].

Canal, M. (1983). From Communicative Competence to Communicative Language Pedagogy / Richards J. and Schmidt R., (eds.). *Language and Communication*. London: Longman, 2–27 [in English].

Hymes, D. (1979). On Communicative Competence / C.J.Brumfit and K.Johnson (Eds.). *The Communicative Approach to Language Teaching*. London, 5–27 [in English].

Savignon, S. (1995). Evolution of Communicative Competence The ACTFL Provisional Proficiency Guidelines. *The Modern Language Journal*, (95). 129–134 [in English].

АНОТАЦІЯ

У статті наголошено, що в контексті глобалізації одне з перших місць посідає культурна інтеграція, тому висувуються більш жорсткі вимоги до всіх компетентностей майбутнього педагога, зокрема й комунікативної. Зазначено, що професійно-педагогічна комунікація є засобом здійснення професійної діяльності педагога, майстерність якого має ґрунтуватись, з одного боку, на спеціальних професійних знаннях та різнобічних фахових уміннях, а з іншого, – на вмінні здійснювати обмін інформацією з усіма учасниками освітнього процесу, досягаючи взаєморозуміння. Звернено увагу, що в сутності поняття «комунікативна компетентність» переважно трапляються такі компоненти: динамічна комбінація знань про комунікацію; готовність до спілкування; сукупність умінь і навичок, необхідних для ефективного спілкування; комунікативні здібності; здатність здійснювати ефективну комунікацію; сформованість професійно важливих якостей, необхідних для свідомої регуляції комунікативної поведінки, та акцентовано, що комунікативна компетентність – це ядро професіоналізму педагога, а сутність педагогічної діяльності становить взаємодію зі студентами. Виокремлено три компоненти щодо дослідження зазначеної дефініції: мотиваційний (відображає стійкість й усвідомленість знань, мотивацію на досягнення успіху в педагогічній галузі та самовдосконалення комунікативної компетентності), операційний (відображає ступінь сформованості умінь і навичок застосовувати комунікативні знання в процесі освітньої діяльності) та особистісний (відображає ступінь самовдосконалення в комунікативній галузі педагогічної діяльності). Констатовано, що комунікативна компетентність викладача вищої школи – це складник базової характеристики професійної підготовки викладача, що поєднує в собі лінгвістичний, психологічний та педагогічний зміст та дозволяє здійснювати цілеспрямовану освітню діяльність завдяки систематичному діловому спілкуванню, ґрунтуючись на динамічній комбінації комунікативних знань, умінь, навичок і досвіді педагогічної діяльності.

Ключові слова: комунікативна компетентність, майбутні педагоги, майбутні викладачі вищої школи, сутність комунікативної компетентності майбутніх викладачів, компоненти комунікативної компетентності.

УДК 378.147:378.011.3-057.175:316.46-047.22

CRITERIA, INDICATORS AND LEVELS OF FORMATION OF FUTURE TEACHERS' LEADERSHIP COMPETENCE**КРИТЕРІЇ, ПОКАЗНИКИ ТА РІВНІ СФОРМОВАНOSTІ ЛІДЕРСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ****Олена Коркішко**

кандидат педагогічних наук, доцент,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
ДВНЗ «Донбаський державний
педагогічний університет», Україна

Olena Korkishko

Ph. Din Pedagogy, Associate Professor,
E-mail: korkishko.l.g@gmail.com
ORCID 0000-0001-7341-2610
SHEI "Donbas State Pedagogical
University", Ukraine